

ARAB SIYOSIY MATNLARINING TARJIMASI: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR

Sharipova (Ergasheva) Mohizarbegim

TDSHU arab filologiyasi yo'nalishi

3-bosqich arab 1-guruhi talabasi

mohizarbegimergasheva@gmail.com

+998931245655

Ilmiy rahbar: Begmatova B.M.

Annotatsiya: Ushbu maqolada arab tilidagi siyosiy matnlarni tarjima qilish jarayonida uchraydigan asosiy muammolar tahlil qilinadi. Siyosiy terminlarning ko'pma'noliligi, metaforalarning konnotativ ma'nosi, shuningdek, madaniy va pragmatik farqlar tarjimaga ta'sir etuvchi omillar sifatida ko'rsatib o'tiladi.

Abstract: This article analyzes the main problems encountered in the process of translating political texts from Arabic. The polysemy of political terms, the connotative meaning of metaphors, as well as cultural and pragmatic differences are highlighted as factors affecting translation.

Аннотация: В статье анализируются основные проблемы, возникающие при переводе политических текстов с арабского языка. В качестве факторов, влияющих на перевод, выделяются полисемия политических терминов, коннотативное значение метафор, а также культурные и прагматические различия.

Kirish so'zlar: tarjima, siyosiy matn, arab tili, kontekst, diplomatik nutq, lingvistik tahlil.

Keywords: translation, political text, Arabic language, context, diplomatic discourse, linguistic analysis.

Ключевые слова: перевод, политический текст, арабский язык, контекст, дипломатический дискурс, лингвистический анализ.

Bugungi globallashuv davrida siyosiy axborotlarning tezkor tarqalishi va xalqaro aloqalarning kengayishi natijasida siyosiy matnlarni tarjima qilishga bo'lgan ehtiyoj ortib bormoqda. Arab dunyosi xalqaro siyosatning muhim ishtirokchilaridan biri sifatida ko'plab siyosiy hujjatlar, bayonotlar va maqolalarni arab tilida ishlab chiqadi. Ushbu matnlarni boshqa tillarga aniq va neytral tarzda tarjima qilish nafaqat til, balki diplomatik madaniyat va siyosiy neytrallikni ham talab etadi.

Arab tilidagi siyosiy matnlar o'zining rasmiy ohangi, murakkab sintaktik tuzilishi va ehtiyotkorlik bilan tanlangan leksik birliklari bilan ajralib turadi. Bunday matnlarning asosiy maqsadi siyosiy pozitsiyani bildirgan holda, diplomatik

muvozanatni saqlash va ijobiy xalqaro taassurot uyg'otishdir. Siyosiy nutqda neytrallik va muloyim ifoda vositalari keng qo'llaniladi.

Ko'pincha fe'ning majhul (passiv) shakllari (“يُعلن عن...”, “تُبذل الجهود...”) ishlatiladi, bu esa mas'uliyatni muayyan shaxsga yuklamasdan, vaziyatni umumiy tarzda bayon qilish imkonini beradi. Shuningdek, “ندعو إلى الحوار” (biz muloqotga chaqiramiz), “نستتكر بشدة” (biz qat'iy qoralaymiz), “نقلقنا” (biz tashvishimizni bildiramiz) kabi diplomatik iboralar siyosiy matnlarda tez-tez uchraydi.

Arab siyosiy diskursida balog'at (notiqlik) unsurlari ham muhim o'rin tutadi. Gaplar ko'pincha ta'sirchan ohangda, parallel tuzilma va takrorlar orqali kuchaytiriladi. Bundan tashqari, Qur'on oyatlari yoki arab madaniyatiga xos istioralar, maqollar yordamida matnning ishonarliligi oshiriladi.

Shu tariqa, arab siyosiy matnlari nafaqat axborot yetkazish vositasi, balki siyosiy madaniyat va diplomatik nutq namunasidir.

Siyosiy matnlarni tarjima qilish jarayoni til, madaniyat va siyosiy kontekst o'rtasidagi nozik muvozanatni talab qiladi. Bunday matnlarni tarjima qilishda bir nechta murakkab jihatlar mavjud:

1. Terminlarning ko'pma'noliligi. Arab siyosiy terminologiyasida ayrim so'zlar turli kontekstlarda farqli ma'nolarni anglatadi. Masalan, “الشرعية” atamasi siyosiy matnda “legitimlik”, “hukumat qonuniyligi” ma'nolarida ishlatilsa, oddiy tilda “halollik” yoki “haqlilik” ma'nosini bildiradi. Shu sababli tarjimon kontekstga qarab to'g'ri ekvivalentni tanlashi zarur.

2. Metaforik ifodalar. Arab siyosiy nutqida “سفينة الوطن” (vatan kemasi), “اليد الحديدية” (temir qo'l) kabi obrazli iboralar keng qo'llaniladi. Ularni so'zma-so'z tarjima qilish ma'noni buzishi yoki siyosiy ohangni o'zgartirishi mumkin. Shuning uchun bunday ifodalar ma'no jihatidan yaqin, lekin madaniy jihatdan mos shaklda berilishi lozim.

3. Madaniy va pragmatik farqlar. Arab siyosiy matnlarida diniy va ijtimoiy birlikni ifodalovchi so'zlar, masalan, “birodar”, “mushtarak manfaatlar” kabi iboralar ko'p uchraydi. Bu terminlar boshqa tillarda to'liq ekvivalentga ega bo'lmاسligi sababli, tarjimonida ularning madaniy yukini saqlab qolish mas'uliyati katta bo'ladi.

4. Neytrallikni saqlash muammosi. Siyosiy matn tarjimoni o'z shaxsiy qarashlarini ifoda etmasdan, matnning rasmiy, diplomatik ohangini saqlab qolishi kerak. Aks holda, tarjima siyosiy tarafkashlik yoki noxolislik taassurotini uyg'otishi mumkin.

Siyosiy matnlarni tarjima qilish jarayonida uchraydigan murakkabliklarni bartaraf etish uchun tarjimon nafaqat til bilimiga, balki siyosiy, madaniy va kommunikativ kontekstni chuqur tahlil qilish ko'nikmalariga ega bo'lishi zarur. Quyidagi yondashuvlar bu borada samarali hisoblanadi.

1. Kontekstual tahlil. Har bir termin yoki iboraning siyosiy kontekstini tahlil qilish tarjimaning aniqligi va izchilligini ta'minlaydi. Shuning uchun siyosiy matnni so'zma-so'z emas, balki ma'no jihatdan ekvivalent tarzda tarjima qilish muhimdir. Bu yondashuv matnning rasmiy ohangini saqlagan holda, siyosiy ma'noni to'g'ri yetkazish imkonini beradi.

2. Parallel matnlardan foydalanish. Birlashgan Millatlar Tashkiloti (BMT), Arab Ligasi yoki boshqa xalqaro tashkilotlarning rasmiy hujjatlarida qo'llanilgan tarjimalarni solishtirish tajribali tarjimonlar uchun foydali manba hisoblanadi. Bu usul orqali siyosiy terminlarning xalqaro miqyosda qanday talqin etilayotganini bilish mumkin.

3. Madaniy ekvivalentlardan foydalanish. Agar arabcha ibora yoki metafora boshqa tilda to'liq mos ekvivalentga ega bo'lmasa, tarjimon shu tilda mavjud madaniy jihatdan mos ifodani tanlashi lozim. Bu, bir tomondan, asl matnning ma'nosini saqlaydi, ikkinchi tomondan esa o'quvchiga tabiiyroq taassurot beradi.

4. Uslubiy uyg'unlikni ta'minlash. Siyosiy matnning tarjimasi ham manba tilidagi kabi rasmiy, diplomatik va ehtiyotkor ohangda bo'lishi kerak. Tarjimon matnning uslubiy uyg'unligini saqlab, uni tahliliy, betaraf va madaniy jihatdan muvofiq tarzda ifodalashi zarur.

Arab siyosiy matnlarini tarjima qilish faqat til bilimini emas, balki siyosiy tafakkur, madaniyatlararo muloqot va diplomatik uslubni chuqur tushunishni ham talab qiladi. Har bir so'z, ibora va ohang siyosiy mazmunga ega bo'lishi mumkin, shuning uchun tarjimon matnni faqat til jihatdan emas, balki mazmun va kontekst nuqtayi nazaridan ham tahlil qilishi zarur. Faqat shunda siyosiy tarjima mazmunan to'liq, usluban mos va diplomatik jihatdan neytral bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Newmark, P. (1988). A Textbook of Translation. London: Prentice Hall.
2. Hatim, B., & Mason, I. (1997). The Translator as Communicator. London: Routledge.
3. 'Ali, 'Abd al-Rahmān. (2015). Qadāyā al-tarjama al-siyāsiyya min al-'arabiyya ilā al-inglīziyya. Cairo: Dār al-Fikr al-'Arabī.